

פנימיות המצוות

שיחת הרה"ג זלמן ברוך מלמד לפרשת כי תצא

מלחמה בין ישראל לעמים – מקורה בצד הרוחני * ליקוט ניצוצות הקדושה * הנקיות חלק מהקדושה * רגישות לנקיות * ריבוי המצוות זכות לישראל לרומם אותם * ביאור נידון על שם סופו בבן סורר * דיני שמים מלמדים מהי ההסתכלות הפנימית

המלחמה בין ישראל לעמים – מקורה בצד הרוחני

'כי תצא למלחמה על אויביך' – בלשון רבים. 'ונתנו' ה' אלקיך בידך' – לשון יחיד. ומה עם כל האויבים, יש מפרשים שכאשר ישראל יוצאים למלחמה עם האויבים, המלחמה היא כפולה, גם עם השר של אותם אויבים, וגם עם האויבים עצמם. ראשית כל 'ונתנו ה' אלקיך בידך', צריכים לנצח את השר, וממילא אחר כך מנצחים את האויבים במלחמה. כמו שנאמר: "והנה מצרים נוסע אחריהם", וכן "ויראו ישראל את מצרים מת על שפת הים", 'מת' לשון יחיד ולא מתים. ראו את השר של מצרים מת. על ידי התפילות ישראל הרגו את השר של מצרים וממילא בסופו של דבר מצרים בעצמם התבטלו.

המלחמה שיש בין ישראל לבין שאר העמים, היא מלחמה שביסודה אינה על שטחים ורקעות, או על עניינים כלכליים, אלא על השקפת עולם, על האמונה. והמאבק מתרחש קודם כל בין השרים העליונים, וכאשר מתגברת בישראל, האמונה, התפילה, והדבקות בריבונו של עולם, ממילא מוכרעת המלחמה.

‘אשת יפת תואר’ – ליקוט ניצוצות של קדושה

“ונתנו ה’ אלקיך בידך ושבת שביור”, יש כאן ביטוי מיוחד: “ושבת שביור”, לא ‘ושבת שבי’, אלא שבת מה שהוא שבה, על מה מדובר?

חז"ל אומרים על הפסוק: “וראית בשביה אשר יפת תואר וחשקת בה ולקחת לך לאשה” – ‘דברה תורה כנגד יצר הרע’. וצריך להבין, הרי מדובר במלחמת רשות, שבה היוצאים למלחמה הם צדיקים גמורים, כי “האיש הירא ורך הלבב ילך וישוב לביתו”, ‘הירא ורך הלבב’ – הכוונה ל הירא מעבירות שבידו (לר’ יוסי הגלילי במשנה סוטה מד.). כלומר לא מדובר על אדם שירא מפחד המלחמה, אלא ירא שאין לו זכויות. וחכמים מפרשים שלא מדובר על אדם שירא מעבירות החמורות שבתורה שהוא חייב עליהם מיתה, ומפחד שמא יקבל את העונש שמגיע לו, אלא מכך שהוא דיבר בין הנחת תפילין של יד לתפילין של ראש ואחר כך לא בירך מחדש (רש"י במסכת מנחות). זאת אומרת עבירות קלות, אדם ביטל ברכה דרבנן, ולכן הוא ירא ופטור מהמלחמה ויכול ללכת.

הירושלמי (סוטה פרק ח' הלכה ט) אומר שהיו בודקים את האנשים שרצו לחזור מהמלחמה מה הסיבה שבגללה הם רוצים לחזור. היו בודקים לא רק את מי שהתורה פטרה כמי שנטע כרם ולא חללו, אלא גם את הירא ורך הלבב היו בודקים. חז"ל מסבירים (שם בירושלמי) שבגלל היראים מעבירות שבידם החזירו מעורכי המלחמה, גם את מי שנטע כרם ולא חיללו, ומי שאירס אשה ולא לקחה, כדי שמי שירא ורך לבב מעבירות שבידו, לא יתבייש. אם רק הירא ורך הלבב היה צריך לחזור, היו כולם יודעים שהוא לא בסדר. ולכן פטרו עוד אנשים מהמלחמה כדי שילכו כולם, ואף אחד לא ידע מאיזו סיבה כל אחד הולך. אחר כך היה מקום ששם בדקו מאיזו סיבה כל אחד הולך. וגם על עבירות כאלו קלות, היו פוטרים אותם מהמלחמה.

הוא אומר שמדובר בצדיקים, צדיקים הולכים למלחמה, ויש אצלם מצב כזה של אשת יפת תואר, שפתאום רואים אשה ומתאווים לה?! זה לא מתאים לאנשים צדיקים ששומרים על קלה כבחמורה, הכיצד הם נכשלים בדבר כזה שהתורה צריכה לדבר כנגד יצר הרע?

מסבירים (מובא בתלמידי האר"י ז"ל), שאם אדם צדיק רואה אשת יפת תואר וחושק בה, כנראה שהאשה הזאת היא לא רק אשת יפת תואר בחיצוניות, ואולי אפילו לא דווקא בחיצוניות, ויש לה איזה שהיא נקודה, ניצוץ של קדושה, שצריך לקרב אותו. והאדם נמשך אל הנקודה הזאת כי הוא צדיק. אמנם, באשה הזאת יש עוד דברים, לא רק נקודה של קדושה, אבל את נקודת הקדושה צריכים להחזיר לשורשה. כמובן צריכים לעשות את כל המהלך, כדי לסלק את כל הצדדים הלא טובים, ולהשאיר רק את הנקודה הקדושה. היא צריכה להסיר את שמלת שביה

מעליה, 'וגלחה את ראשה', יש לסלק את כל הדברים החיצוניים. ואף על פי כן, כיוון שהיא לא רק קדושה, שהרי היא באה ממקור זר, נסמכה לפרשת אשת יפת תואר, פרשת בן סורר ומורה, שיכול להיות שהבן יהיה שייך לתכונות האחרות שיש בה.

לכן מפרשים: "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקך ושבת שביו". 'נתנו' זו הנקודה הפנימית. 'ושבת שביו', תשבה את השבי שהוא שבה ממך! הקדושה הזאת באה מהמקור והיא נתפזה בין הקליפות, וצריך להחזיר אותה אל מקורה.

מטרת היציאה לגלות – קיבוץ ניצוצות הקדושה

כיוון זה מוסברת היציאה לגלות. ישראל יוצאים לגלות ומתפזרים בארבע כנפות הארץ, כי תפקידם לקבץ את כל ניצוצות הקודש שנתפזרו בעולם. כשחטא אדם הראשון, הייתה התפוצצות של הקדושה, ונתפזרו ניצוצות של קדושה בכל העולם כולו וצריך לקבץ אותם. אמנם לכתחילה היה צריך שישראל לא יחטאו ולא יצטרכו לצאת לגלות, אבל אחרי שישראל יוצאים לגלות, יש להם תפקיד, הם כמו מוגנט, שבכל מקום שהם נמצאים, ניצוצות הקודש מתקבצים אליהם, וחוזרים אל מקורם ואל שורשם. זה גם הרעיון שנמצא כאן 'וראית בשביה אשת יפת תואר וחשקת בה'.

להוציא נקודות טובות מהשקפות עולם זרות

אפשר להסביר כך גם באופן רוחני. לתורה תמיד יש פשט, דרש, רמז וסוד. והצד היותר רוחני, הצד המדרשי, הוא הצד הפנימי. "כי תצא למלחמה על אויבך". האויב הכי נורא שיש, זה היצר הרע. אלו הדעות המקולקלות. ויש לנו איתם מלחמה. והנה בתוך ההשקפות האחרות, אתה מוצא גם נקודות אור חיוביות, אבל הן בלועות בתוך הרבה קליפות. "וראית בשביה אשת יפת תואר", אתה רואה איזה רעיון יפה, איזו הנהגה מוסרית, איזה כיוון מסוים שהוא נמצא בתוך תערובות של כל מיני בלבולים מבוכות וטעויות. בכל עם ועם אף שהשקפת העולם הכללית שלו היא 'כל גויים שכחי אלהים', יש בכל זאת איזו נקודה חיובית שאותה הוא מבטא. לא צריך ללחום ולדכא את הכול, ולבטל גם את הצדדים הטובים, אלא צריך לקחת את הנקודה הטובה, לנקות אותה, להסיר ממנה את כל הקליפות והתלבושות ולהחזיר אותה לשורשה.

הרב חרל"פ אמר שהרמב"ם כשעסק בפילוסופיה, 'גייר את הדעות', הסיר מהן את כל השיבושים, לקח את נקודת החכמה הנכונה והחזיר אותה למקורה. זה כל העניין לחזור מהגלות ברכוש גדול, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', הרב רומז שלא מדובר רק ברכוש פיזי אלא גם רכוש רוחני שמוצאים אצל אחרים, ולא רק אחרי

גלות הראשונה אלא גם אחרי הגלות האחרונה. יש חכמה בגוים, יש מוסריות בגוים, יש נימוסים בגוים, יש דברים שאפשר ללמוד מהגוים, אבל צריך להביא אותם בצורה נכונה, בצורה טהורה.

הרב מדבר על כך הרבה באגרות, שכשעושים מלחמה עם השקפת עולם אחרת, לא צריכים להילחם גם עם החלקים הטובים שיש באותה השקפה, אלא לקחת את הנקודות הטובות ולהשאיר את ההשקפה הזאת בלי אור וממילא היא תתבטל. לנקות אותה מהצדדים הלא טובים שיש בה, וממילא באופן כזה אפשר לנצח את ההשקפה הזאת.

שמירת הניקיון כחלק מהקדושה ועבודת ה'

"כי תצא מחנה על אויבך" (דברים כג, י), הפרשה מדברת עוד פעם על מלחמה, 'ונשמרת מכל דבר רע' חז"ל דורשים מכל דיבור רע. ובהמשך:

ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ, ויתד תהיה לך על אזנך והיה בשבתך חוץ וחפרת בה ושבת וכיסית את צאתך, כי ה' אלוך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך והיה מחנך קדוש (שם יג-טו).

התורה מדברת על נקיות רוחנית ביחד עם הנקיות הפשוטה. גם שלא יהיה מצב שלא טהור ממקרה לילה, וגם לא ללכלך וזו הכוונה: והיה מחנך קדוש! לכאורה מחנה קדוש שייך למצב שלא יהיה בו איסורים, חטאים, עבירות והרהורים רעים וכדומה, אבל לא רק זה, 'והיה מחנך קדוש' פירושו של דבר שמחנה ישראל צריך להיות נקי. כי כשעוסקים בקודש, צריכים להיות גם נקיים. אי אפשר לעסוק בדברים שבקדושה שלא בנקיות.

רגישות לנושא הנקיות

יש כאן הדרכה שאנחנו צריכים לקחת אותה. ראשית כל בפועל, תמיד לשמור על נקיות בכל מקום ומקום. בוודאי היוצאים למלחמה, שיש להם מצוות עשה מיוחדת בזה 'יתד תהיה לך על אזנך', לכסות שלא יהיה לכלוך גלוי, ושלא יזהם את האוויר, וממילא כמובן אי אפשר לעסוק שם בדברים שבקדושה.

אנחנו נמצאים בחודש אלול, וצריכים לעבוד בעיקר על מצוות שבין אדם לחברו. מצוות שבין אדם למקום למרות שגם עליהן צריך לחזור בתשובה, יום הכיפורים מכפר, אבל מצוות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו. אם אדם פוגע בשני, יכול לבקש סליחה, אבל אם הוא לא מרגיש שהוא פוגע בשני, אז הוא גם לא יבוא לבקש סליחה, ואיך הוא יתקן?

צריכים לשמור על הנקיות ולהתחשב אחד בשני, בחדרים, בפנימיה, במקלחות, בבית המדרש, בכל מקום שנמצאים. התורה מדברת על זה, וצריך להיות ערים לזה. יש אנשים שלא רגישים והם צריכים לפתח את הרגישות הזו. יש אנשים שלא רגישים ללכלוך, יכולים ללכת מלוכלכים, מזיעים, גורמים אי נעימות לכל הסביבה, והם בכלל לא מודעים לזה, ולא נעים להעיר להם, וכל הסביבה נמצאת בבעיה. צריך כל אדם לדעת, גם אם הוא לא מרגיש, שצריך תמיד להתרחק, לשמור על בגדים נקיים, גם אם לו זה לא אכפת, לפחות יעשה זאת בגלל ההתחשבות עם האחרים.

לכאורה זה לא מתאים כל כך לשיחה של סעודה שלישית. אבל מה לעשות, זה נושא מאד חשוב. התורה מדברת על זה, קראנו את זה היום ברוב עם.

חיזוק לתלמידי הישיבה לשנה החדשה וחודש אלול

נאמר בפרשה: "כי יקח איש אשה חדשה לא יצא בצבא" (דברים כד, ה). חז"ל אומרים במסכת יבמות (סג): שהתורה משולה לאשה. זאת אומרת תלמידי שנה א' לקחו עכשיו אשה חדשה. מה הכוונה אשה חדשה, אולי לאדם הייתה פעם אשה ועכשיו לוקח אשה חדשה. ותלמידי השנה הראשונה, צריכים להיות עכשיו שקועים בלימוד. ושנה שניה גם כן לקחו 'אשה חדשה', כי הם נמצאים בשלב חדש של לימוד, שנה שלישית, זה בכלל אשה אחרת לגמרי... וכך כל שנה ושנה, אדם קונה קניין חדש בתורה. ובוודאי בחודש אלול שהוא החודש של חזרה ותיקון של תשובה. "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים", יש מפרשים על הנשמה הפנימית, הנקודה הפנימית שבחודש אלול חוזרת למוטב.

ריבוי המצוות – זכות לישראל לרומם אותם

הפרשה הזאת מלאה בהרבה מצוות באופן מיוחד. חז"ל במדרש על הפרשה אומרים:

זה שאמר הכתוב: 'כי לוית חן הם לראשך'. מהו לוית חן? אמר רבי פנחס בר חמא: לכל מקום שתלך המצוות מלוות אותך, כי תבנה בית חדש "ועשית מעקה לגגך". אם עשית לך דלת המצוות מלוות אותך, שנאמר: "וכתבתם על מזוזות ביתך" (דברים ו, ט). אם לבשת כלים חדשים, המצוות מלוות אותך, שנאמר: "לא תלבש שעטנז" (שם כב, יא). אם הלכת לגלח, המצוות מלוות אותך, שנאמר: "לא תקיפו פאת ראשכם" (ויקרא יט, כז), ואם היה לך שדה והלכת לחרוש בתוכה המצוות מלוות אותך, שנאמר: "לא תחרוש בשור ובחמור יחדו" (דברים כב, י). ואם זרעת אותה המצוות מלוות אותך, שנאמר: "לא תזרע כרמך כלאים" (שם ט), ואם

קצרת אותה המצוות מלוות אותך, שנאמר: "כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה" (שם כד, יט). אמר הקדוש ברוך הוא: אפילו לא היית עוסק בדבר אלא מהלך בדרך, המצוות מלוות אותך, מנין? שנאמר: "כי יקרא קן צפור לפניך" (דברים כב, ו).

חז"ל מלמדים אותנו מה המבט שצריך להיות על המצוות. 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות'. קרח ואנשיו הסתכלו אחרת על המצוות, מכל דבר שיש לך, לוקחים ממך, מחייבים אותך. מגדל קצת תבואה, צריך לתת מעשר, אתה אופה, צריך לתת חלה. עושקים אותך מכל הצדדים. לא נותנים לך מנוח. באים חכמים ואומרים בדיוק ההפך, כל מקום שאתה הולך ל'לית חן הם לראשך', המצוות מלוות אותך. כל דבר שאתה עושה, יש לו השראה של קדושה.

יש מקשים האם זו זכות שיש הרבה מצוות או שזו חובה - אם היו מעט מצוות והיה קל לקיים אותן, אכן זו הייתה זכות. אבל אם יש הרבה מצוות ולא מקיימים אותן, נענשים. וכשיש כל כך הרבה מצוות ודרישות, לכאורה זו חובה.

אבל אם מבינים ש'רצה הקב"ה לזכות את ישראל' הפירוש הוא לא רק לזכות אותם שיהיה להם שכר מהמצוות, אלא רצה לתת להם דרך, רצה לרומם את ישראל, כדי שכל מעשה שתעשו, ירים אתכם מעלה, אתם בונים בית מתעלים על ידי זה. אתם עושים דלת, מתעלים, חורשים בשדה, מתעלים, לובשים בגדים, מתעלים. שהחיים לא יהיו חיים נמוכים, חיים מגושמים, חיים חסרי אור. במבט זה מבינים שזו זכות, בכל דבר ודבר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות.

הסבר המהר"ל לסדר הלימוד בפרקי אבות בשבתות

חז"ל תקנו לנו לומר לפני אמירת פרק בפרקי אבות: 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ', וכשמסיימים את הפרק אומרים "אמר רבי חנניה בן עקשיא רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

המהר"ל בהקדמתו לפירושו לפרקי אבות אומר שיש כאן סדר. בתחילה אומרים: 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמך כולם צדיקים'. כלומר לכל ישראל יש סגולה, ויש להם חלק לעולם הבא, מסבירה הגמ' שאפילו תינוקות שנולדו ולא עשו שום מצווה, מעצם המציאות שאדם הוא מישראל יש לו חלק לעולם הבא, כי יש בו נשמה קדושה שנאמר 'ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ'. זה היסוד, ההכרה בסגולה שיש לישראל. מתוך הסגולה הזאת, מופיעות המידות. המידות אלו ההנהגות הכלליות. המידות הן שורש למצוות. הן כללי

המצוות. כשיש לאדם מידות טובות ממילא הוא מקיים הרבה מצוות. לכן אין מצוות על מידות, חוץ מאשר דעה שאומרת לגבי איסור גאווה במלך שכתוב 'לא ירום לבבו', שמכאן לומדים שאסור שאדם יתגאה, שאם אסור שהמלך יתגאה כל שכן כל אדם, כי אם אדם גאה זה שורש כל העבירות. אבל אין לנו ציווי על מצוות הנדיבות, ואין איסור על כעס וכדומה. אלו כללים, כי אם לאדם יש טבע של כעסן, הוא עושה הרבה עבירות. ואם אדם עניו זה שורש המצוות. אם אדם נדיב, טוב לב, אוהב את הבריות, זה שורש הכול. "ואהבת לרעך כמוך", שורש המצוות כולם, כלל גדול בתורה. אם כן, מתוך הסגולה הישראלית העצמית הפנימית שהקב"ה טבע בנו, ויצר אותנו עם קדוש, מתוך כך המידות הטובות קיימות אצלנו בכוח וצריך להוציא אותן מן הכוח אל הפועל. לא אצל כולם הן יוצאות מן הכוח אל הפועל, והם צריכים לעבוד כדי להוציא אותן. אבל יש לנו את היסודות הפנימיים הבסיסיים שאפשר לפתח אותם ולגלות שלמות של מידות.

זה עניינם של פרקי אבות שהם הדרכה של מידות. ומתוך המידות, אחר כך באים הפרטים המעשיים, והם פרטי המצוות. אחרי הפרק אנחנו אומרים: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות", כי זו זכות גדולה מאוד הריבוי הזה של תורה ומצוות.

מסתכלים בפרשה כאן ולא מבינים, יש מצוות בין אדם למקום ומצוות בין אדם לחברו, ללא כל סדר. מצוות שונות שלכאורה בכלל לא קשורות זו לזו. אמנם חכמים אומרים שבספר דברים דווקא דורשים סמוכים, אבל במבט החיצוני הדברים נראים לפעמים בכלל בלי קשר ושייכות. גל כזה של מצוות, להראות לנו איך הכול אחד, הכול מציאות אחת. כל המצוות כולן. 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות'.

פרשת בן סורר ומורה – ביאור 'על שם סופו נידון'

יש דעה בגמרא (סנהדרין עא.) שבן סורר ומורה לא היה ולא נברא ולא עתיד להיות, אז בשביל מה נכתבה פרשה זו - דרוש וקבל שכר.

חז"ל אומרים לנו בגמרא מסכת ראש השנה (טז:) על הפסוק: "שמע אלקים אל קול הנער באשר הוא שם", שעוסק בישמעאל שהקב"ה הצילו שלא ימות בצמא, בגלל שאין דנין את האדם אלא לפי מעשיו באותה שעה:

שהיו מלאכי השרת מקטרגים ואומרים: ריבוננו של עולם מי שעתיד להמית בניך בצמא, אתה מעלה לו באר? והוא משיבן: עכשיו מהו, צדיק או רשע? אמרו לו: צדיק. אמר להם: לפי מעשיו של עכשיו אני דנו. וזה "באשר הוא שם".

אם כך קשה מדוע חז"ל אומרים שבן סורר נענש על שם סופו, הרי אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו באותה שעה?

כנראה שיש דינים שונים וצריכים להתבונן בהם. כשראה שמואל את אליאב בן ישי, הוא חשב שהוא מתאים להיות מלך, והקב"ה אמר לו: "אל תבט אל מראהו כי מאסתיהו". כלומר שמואל לא הסתכל במבט החיצוני שהוא היה יפה, אלא הוא ראה שאליאב מתאים למלכות, והקב"ה אמר לו 'אל תבט אל מראהו כי מאסתיהו', כי האדם יראה לעיניו וה' יראה ללבב. ומה הסיבה שהקב"ה לא רצה שאליאב יהיה המלך - אנחנו פוגשים בפרק הבא כשדוד בא למלחמה, ורואה אותו אליאב, הוא כועס עליו שעזב את הצאן, וחושד בו שהוא בא מתוך סקרנות והוא מקפיד עליו. יש לו טבע של כעס. טבע זה לא התגלה מקודם, רק אחר כך. 'יזכר אף אליאב בדוד למה ירדת'. אומר הילקוט:

אמר ר' מני בן פטיש: כל אדם שכועס, אפילו פסקו לו גדולה מן השמים, מורידין אותו. מנלן? מאליאב.

אליאב היה יכול להיות מלך, אבל הוא כעס, והורידו אותו. ממשיך המדרש:

דאזיל שמואל לממשיחנהו, בכולהו כתיב 'גם בזה לא בחר ה', באליאב כתיב: 'אל תביט אל מראהו כי מאסתיהו' מכלל דמעיקרא הוי חזי.

בהתחלה אליאב היה ראוי אבל הוא מאוס, פירושו של דבר, היה טוב והתקלקל. כלומר יש לו איזו תכונה שאמורה להתגלות והקב"ה יודע העתידות. ושוב אפשר לשאול: הרי דנים את האדם לפי מעשיו באותה שעה ולא דנים את האדם לפי מעשיו בעתיד, ובאותה שעה אליאב היה ראוי למלכות.

אלא יש הבדל בין דיני אדם לדיני שמים. אנחנו רואים עיקרון זה גם בדוד. כשדוד נשאל לגבי כבשת הרש, הוא אומר: "בן מוות האיש הזה". מה פתאום בן מוות, בדין גונב ומוכר הוא חייב ארבעה וחמישה! והתשובה היא שבדיני אדם הוא באמת חייב ארבעה וחמישה, אבל למלך יש רשות לדון שלא לפי דיני אדם. לפי החומרה של הדבר, ולא לפי הכללים, כי מלך פורץ גדר ואין מוחין בידו. ומלך לפי צורך שעה, יכול לקבוע עונש מיתה. דוד מגלה שרשעות כזאת, אכזריות כזאת, אי אפשר לדון במסגרת הרגילה, והאיש הזה בן מוות. דוד דן בדיני שמים, ריבונו של עולם היה מעניש את האיש הזה בעונש כזה.

דיני שמים מלמדים אותנו מהי ההסתכלות הפנימית

התורה מדברת לפעמים בדיני שמים כדי להגיד לנו מה שורש הדבר. כך למדתי מהרב צבי יהודה שביאר את דברי הגמרא על מה שכתוב לגבי אדם שמכה אדם: "יד תחת יד, רגל תחת רגל, חבורה תחת חבורה" שהכוונה היא לא כפשוטו שאם

אדם קצץ את היד קוצצים לו בחזרה, אלא הכוונה לממון. וכן בדין עד זומם, אם אדם העיד על פלוני שהוא עשה מעשה כזה, 'ועשיתם לו כאשר זמם', שהכוונה לממון. שואל הרב צבי יהודה: אם הכוונה לממון, למה התורה כותבת "יד תחת יד"? מדוע אחר כך צריכים לתרץ שמדובר בממון ואנשים מקשים על התורה, לא מבינים, אם כבר אתם מפרשים פרשנויות אחרות שלא כפשט, אז אפשר להתאים את התורה לפי הדור, למה התורה כתבה באופן כזה, שאחר כך יהיו אנשים עם קושיות? אלא שהתורה לפעמים מלמדת אותנו מה באמת העונש המגיע לאיש הזה. בפועל יש את ההדרכה המעשית. אבל בצד ההתנהגותי, האיש הזה עשה דבר כזה חמור, שבאמת ידו הייתה ראויה להיקצץ. וזה מה שמגיע לו מבחינה רוחנית פנימית. ומבחינה זו, האיש הזה יקבל את העונש הראוי לו בדיני שמים.

'גרמא' פטור בדיני אדם וחייב בדיני שמים. כי דיני אדם צריכים להיות דבר השווה לכל נפש, אף על פי שיש אדם שמזיק את העני וזה יותר חמור מאשר מזיק את העשיר, אבל דיני אדם חייבים להיות דינים ששווים עם כולם. ולעומת זאת יש מבט של עומק, מבט פנימי רוחני.

אותו הדבר בפרשת עיר הנידחת, שגם עליה חז"ל אומרים (סנהדרין עא.) שלא היה ולא נברא, ולא עתיד להיות. התורה רוצה ללמד אותנו, שמצב כזה של עיר שלמה שהיא קושרת קשר ובוגדת חס וחלילה לעבוד עבודה זרה, אין לה מקום בעולם, היא עשתה דבר שאין לה אפשרות להיות קיימת - אבל זה לא יקרה. התורה רק מלמדת אותנו את החומרה של הדבר הזה.

'בן סורר' אותו הדבר, אם יש לו את התכונות הללו, אף על פי שהוא לא עשה עדיין שום דבר, במהותו הוא כבר לא קיים. הוא איבד את זכות הקיום שלו. באים חז"ל ואומרים על שם סופו הוא נידון, ומבחינה רוחנית שמיימית אין לו מקום במציאות. בפועל לא דנים את האדם אלא לפי מעשיו. אבל ברוחניות בפנימיות הוא לא מציאות, אין לו קיום. מפני שיש כאן איזה קלקול פנימי שאין לו תיקון.

אנחנו לומדים מכאן שהתורה רוצה ללמד אותנו שיש כמה מישורים של הסתכלות. יש את התורה שבכתב, ויש את התורה שבעל פה. יש דיני שמים, ויש דיני אדם. והתורה מלמדת אותנו להסתכל בעומק הפנימי, ומתוך כך ניקח את זה למקומות אחרים. להסתכל שלפעמים התורה מבחינת העונש, נותנת את העונש הקל השווה לכל נפש. אבל באופן עמוק, המעשה הרבה יותר חמור והרבה יותר חריף. וצריך להסתכל על המציאות לא רק במבט ארצי אלא גם במבט שמיימי. בית הדין דן במבט ארצי, אבל יש עומק פנימי, צריכים להכיר את הרבדים הרוחניים הנשמתיים שנמצאים בתוך הנפש של האדם.

בן סורר ומורה – אזהרה לתיקון המידות

מפרשה זו לומדים את עוצמת הזהירות שצריכה להיות במצב הזה של תיקון המידות, ומה שאמרו חז"ל דרוש וקבל שכר, הכוונה היא שכשלוּמדים את הפרשה הזאת, ממילא אדם מתבונן והילדים מתבוננים איך צריכים זהירות במידות ובהתנהגות כדי לא להידרדר למדרגות הרעות הללו.

נסכם בדברים החיוביים: "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות, שנאמר ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר.

השיחה נמסרה בשנת התשע"א

לקבלת שיחה שבועית במייל או בווטסאפ,

שלחו הודעה לכתובת bogrim@yeshiva.org.il, או למספר 0547881227

ניתן לצפות בשיחה באתר ישיבה - www.yeshiva.org.il

השיחה השבועית משודרת בשידור חי במוצאי שבת, כשעה לאחר צאת השבת

ניתן להאזין בשידור חי גם דרך חיוג לטלפון 02-6643149 שלוחה 11

